

**MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**19-20 MAY
2023**

**ZAMONAVIY INNOVATSION
TADQIQOTLARNING DOLZARB
MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH
TENDENSIYALARI: YECHIMLAR
VA ISTIQBOLLAR**

1-QISM

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik
konferensiya materiallari to'plami

<http://journal.jbnuu.uz>

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**ZAMONAVIY INNOVATSION TADQIQOTLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH
TENDENSIYALARI: YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR**
mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari
to‘plami
(2023-yil 19-20-may)
1-QISM

JIZZAX-2023

6-SHO'BA ZAMONAVIY GUMANITAR TA'LIMNING DOLZARB MUAMMOLARI

INSONLARNING HAYOTIDA SUN'IY MA'NAVIYAT G'OYALARINING TASNIFI (XRISTIAN DINI TASNIFI ASOSIDA)

**s.f.f.d.(PhD) Mallayeva E'tibor Maxramovna,
Abdukarimov Zafarjon Azzam o'g'li**
O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali

Annotatsiya: Ushbu maqolada insonlarning hayotida sun'iy ma'naviyatning o'rni ruhiy ma'naviyatni kuchaytirish g'oyalarining ahamiyati, ma'naviyatdagi ruhiy almashtirishlar, xristinlarning "musiqiy" ibodatlar, ongning passivligi va "ruhiy mastlik", ma'naviyatning hissiy omillari, to'liqlari kabi sun'iy ma'naviyatga qarshi kurash va ularning shakllari haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: Sun'iy ma'naviyat, ruhiy almashtirish, musiqiy ibodatlar, ongning passivligi, ruhiy mastlik, ma'naviyatning hissiy omillari, maqtov, ibodat, "yiqilish" to'liqi.

Hech kimga sir emaski, ma'naviyat inson zotini boshqa jonzotlardan tom ma'noda yuksaltirib turuvchi farq me'zonidir. Diniy ta'limot vakillari nazdida: chinakkam ma'naviyat - xudoning ruhi tomonidan boshqariladigan va doimo yaxshilikka yetaklovchi jarayonlar tizimidir. Ammo bandalarning vujudida ezgulik bilan birgalikda yovuzlik ruhi tomonidan boshqariladigan, makon va zamonda insoniyatning o'z-o'zini yemirib boruvchi «kir»lari mavjud. Ular huddi inson tanasidagi parazit bakteriyalarga o'xshaydi. Ya'ni ular inson organizmida barcha hayot uchun kerakli tana azolari bilan birga yashaydi, ammo yemirib, qachondir tana va ruh ustidan g'alaba qozonadi.

Bizning fikrimizcha, kishilik jamiyatida ham shunday insonlar mavud. Bu insonlar o'zlarini ma'naviyatning eng ilg'or cho'qqisidagidek tutishadi. O'zlarini buyuk inson deb ta'riflashadi. O'zlari yetmagandek qolgan insonlarni ham o'z tarafdorlari safiga qo'shib rivojlanib borayotgan insonlarni mahkumlikka yo'naltiradilar. Bu insonlar odamlarni hech qanday jismoniy kuch bilan o'z taraflariga jalb qilishmaydi. Aksincha, ularning bu borada juda ham zo'r rejalari mavjud bo'lib, ular odamlarni jismoniy emas, balki ma'naviyatlarini yo'q qilishga kirishadilar.

Bizga qadim zamonlardan ma'lumki, ma'naviyat-insonlarning eng ustun tomoni hisoblanadi. Agarda insonlar bu tomonni boy berishsa, o'z-o'zligini ham boy berishadi. Ancha asrlardan oldin boshlangan bu ruhiy jang payg'ambarlarimiz davridan boshlangan desak mubolag'a bo'lmaydi. Inchinun, o'sha davrlardan beri bizning ma'naviyatimizni, ma'rifatimizni chalg'itishga xarakat qilingan xolatlarni ham ko'rishimiz mumkin. Inson ruhiyatini raqiblarining asosiy maqsadi, ma'johiy ma'noda aytadigan bo'lsak, odamni ruhiy mast qilish "adashgan ruh", haqiqiy yo'ldan adashish,

hayoliy ma'naviyat labirintlariga jalb qilish va oxir oqibat ruhni yo'q qilish asosiy maqsad bo'lib kelganligini tarixdan yaxshi bilamiz. Masalan, cherkovda ruhiy ifoda masalalarida nazoratsiz vaziyatlar, betartiblik va noaniqlik muhitini yaratish orqali vasvasa ruhlarini nasroniylarning ma'naviy o'sishini falaj qilishga, haqiqiy ma'naviyatga bo'lgan ishonchini yo'q qilishga, shu bilan cherkovni va uning ruhiyatini ichkaridan zabt etishga harakat qilingan.

Biroq, tabiat bo'shliqni talab qilmaydi va "ma'naviiy tabiat" ham to'ldirishni talab qiladi. Shuning uchun ma'naviy jihatdan vayron bo'lgan cherkovlar ko'pincha soxta ruhiy "surrogat"lar yoki ma'naviyatning sun'iy bosuvchi moddalar bilan to'ldirilgan. Xudoning haqiqiy kuchi va Xudoning kalomi to'g'risida yetarli ma'lumotga ega bo'lmagan insonlarda haqiqiy ma'naviyat ko'rinishlarning yetishmasligi sun'iy va soxta ma'naviy harakatlar va noto'g'ri tushunchalarning "gullab-yashnashi" uchun zamin bo'lib hizmat qiladi.

Masalan, yuqori turuvchi boshqaruvning tizimliliği buzilsa, nazoratlar susayadi, haqqoniy qarashlar o'rnini xato axborotlar egallaydi va ma'naviiy noroziliklarni ulug'lovchi guruhlar teatr tomoshalari, masxarabozlar va boshqa ko'ngil ochar shoularning hissiy ta'siri bilan qoplanadi. Yashirin ma'naviyat yoki shaytoniy ta'limotlarni sun'iy ma'naviyat toifasiga kiritish mumkin emas, ammo keyinchalik sun'iy ma'naviyat insonni ma'naviy vasvasaga olib kelishi mumkin.

Ma'naviyatning hissiy namoyon bo'lishiga haddan tashqari e'tibor berish-bu vasvasa va ma'naviy betartiblik jarligiga olib keladigan ma'naviyatni izlashning bir chekkasidir. Ba'zi zamonaviy ibodatlar amaliyotida turli xil psixologik usullardan foydalangan holda (juda baland va ritmik musiqa, ba'zan masxarabozlar ishtirokida) bo'ladi. Sun'iy (soxta) ma'naviyat bu-ma'lum bir ma'naviy ruhiy-tanaviy qalbakilashtirish, ma'naviyatni aqliy tanaviy harakatlar bilan taqlid qilish, tajribasizlik va ma'naviyatsizlik bilan bog'liq yoki maqsadga muvofiq ayyor niyatlarini o'z-o'zini gipnoz bilan bog'lig'lagan xolda tushuntiriladi. Shu bilan birga, sun'iy ma'naviyat, shuningdek, sun'iy ko'rinish-istakni haqiqiy, g'ayritabiiy titroq va osonlikcha himoyasiz qiladi. U "loy bilan qoplangan devor" kabi, sinov kunida mustahkam tayanch va himoya bo'la olmaydi.

Ma'naviy hissiy omillarga haddan tashqari e'tibor berishga keladigan bo'lsak, bu vaziyat vasvasa va ma'naviy betartiblik jarligiga olib keladigan ma'naviyatni izlashning bir chekkasidir.

Zamonaviy ibodatlarda turli xil psixologik usullardan foydalangan holda (juda baland va shovqinli musiqa va kayfiyatni o'zgarishiga) masihiylarda eyforik ilhom uyg'otishga, kayfiyatni o'zgartirishga va hokazolarga harakat qilishlarini payqash oson. Shunday qilib, xudoga xizmat qilish va unga ruhda va haqiqatda sig'inish shubhali vahiyalar, soxta doktorlar va mo'jizaviy taomlar, giyohlar va sog'liq, sport, shifo va farovonlik xizmatlariga aylanadi.

Nasroniylarning ma'naviyati va xarakteri to'g'risida noto'g'ri tushunchalari asoslangan nasroniylarning zamonaviy turi shakllanmoqda.

Bundan bir necha asrlar oldin, ma'naviyatga chin intilayotgan moraviyalik birodarlar orasida "kichkina ahmoqlar ordeni" paydo bo'lib, o'zini "kichkina bolalar ordeni" tutishga chaqiradi va hissiy ma'naviyatga e'tibor qaratadi.

Sun'iy o'rganish usullarida "mendan keyin takrorlang" orqali masihiylar kasallarni davolash, suvga cho'milishni va muqaddas ruh tomonidan bajarilishini o'rganishga harakat qilishadi va "Musiqiy ibodatlar", shov-shuvli maqtoqlar, guruhlarining yig'indagi baland ovozda kuylashlari va ma'naviy raqslar asosiy o'rindi tutadi. Chunki bu harakatlar insonni ma'lum vaqt tetik saqlaydi. Ya'ni, aytaylik biz musiqani baland ovozda aytib raqsga tushadigan bo'lsak, bunda bizning ruhiy qobig'imiz ish bajarmaydi, o'ylamaydi, energiya sarflamaydi. Buning natijasida esa qanchadir vaqt inson o'zini tetik saqlaydi. Yoki aytishimiz mumkinki, bizning miya qobig'imiz energiya olib turadi.

Shuni takidlash kerakki, hissiy-sun'iy ma'naviyatga urg'u berish odamni ruhiy mastlik holatiga olib keladi, natijada o'z onggi va hatti-harakatlarini zaif nazorat qiladi. Shu bilan birga, har qanday oqilona fikr oqilona baholash to'xtaydi. Bunday ruhiy mast odamning hayoti odamlar orasida soxta payg'ambarlar borligiga ishonadi va natijada boshqalarga ham soxta bid'atlarni tarqatuvchi o'qituvchilarga aylanib boradi hamda ko'pchilik ularni buzuqligiga ergashtiradilar va haqiqiy yo'ldan adashtiradilar.

Soxta ma'naviyatning yana bir o'ziga xos xususiyati "shaxidlik sindromi" bo'lib, bunday buzuq shahidlik rahm-shavqat va hamdardlikni tashqaridan izlash kasalligi va ma'naviy vasvasaning eng og'ir shakllariga olib keladi. Bu ruhiy kasalliklaridan biridir. Ushbu ruhiy kasallikdan aziyat chekayotgan odam o'z manzilida hech qanday tanqid va mulohazalarni qabul qilmaydi, u haqiqatdan ham o'ylashga qodir emas va hohlamaydi, u kamtar bo'lishni hohlamaydi. Uning noto'g'ri qarashlari bilan har qanday kelishmovchilik u tomonidan haqiqat ortida turgan narsa uchun to'laydigan miqdor sifatida qabul qilinadi.

Soxta ruhiy namoyishlar haqida ham to'xtalib o'tish kerak. Odamlar ma'lum bir ruhiy xolatida, agarda jamiyatda davlat tomonidan haqiqiy so'zni eshitish imkoni bo'lmaganda, sog'lom ruhiy namoyishlar va harakat bo'lmaganda, aldanishga ko'proq moyil bo'lishlarini yodda tutish kerak. Qurbonlik haqiqat mezonlari emasligini anglash bir xil darajada foydalidir.

Rus diniy faylasufi N. A. Berdyaev rus millati va rus ruhi psixologiyasi haqidagi asarlarida slavyan xalqlarining samimiylik, sentimentallik va shahvoniylikka kuchli moyilligini ta'kidlaydi. Xususan, mutafakkir ta'kidlaydi: "...hayotning deyarli barcha sohalarida rus ruhiyati ma'naviyatga bo'ysunmadi, ruhdan o'tmadi. Ushbu ruhiy hukmronlik asosida har qanday psixologizm rivojlanadi... Rus xalqi, ehtimol dunyodagi eng ma'naviy xalqdir. Ammo uning ma'naviyati ba'zi bir o'z-o'zidan paydo bo'lgan ruhiyatda, hatto tanada ham suzadi... ruh ruhni o'zlashtirmadi. Xuddi shu asosda rus irodasining uzoq vaqtdan beri ma'lum bo'lgan zaifligi, rus xarakteri tug'iladi..."

Biz bugungi globallashuv jarayonida ma'naviyat labirintlarining xudkush mahbusining ayanchli taqdiridan qochishimiz darkor. Bizning fikrimizcha, fuqarolarimizda siyosiy madaniyatni rivojlantirish orqali mafkuraviy omillar yordamida haqiqiy ma'naviyat atmosferasi jamiyatimizni qamrab olishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Berdyaev N. A. Rossiya Taqdiri. - M.: Moskva davlat universiteti nashriyoti, 1990, 84-85 bet

2. I.I. Leshuk, «Manaviyat labirinti», Moskva, 2003y, 91-bet.

3. MU Xujayevich. SOME METHODOLOGICAL ISSUES OF THE FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS USING EDUCATIONAL ONLINE RESOURCES // European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol 7 (2).

4. MU Xujaevich. Pedagogical conditions for the formation of communicative competencies of students of vocational schools using interactive teaching methods // International Journal on Integrated Education 3 (12), 345-347.

5. MU Xujayevich. DIDAKTIK O'YINLAR ORQALI O'QUVCHILARNI FANGA QIZIQISHINI OSHIRISH // International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research, 394-397.

6. MU Xujayevich. KOMPETENTLI YONDASHUV UMUMIY O'RTA TA'LIM TIZIMINI YANGILASH OMILI SIFATIDA // International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research, 397-400.

MAKTABLARDA O'QUVCHILARGA YO'L HARAKATI XAVFSIZLIGI MADANIYATINI O'RGATISHNING FALSAFIY ASOSLARI

Djurayev Axmadjon Eshboyevich

Samarqand davlat chet tillar instituti, O'zbekiston

djurayev@mail.ru

Annotatsiya. Maqolada yurtimizda ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarning muhim bo'lagi maktab ta'limi hisoblanishi bilan falsafiy qarashlar yoshlarning yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashiga qaratilganligi bilan xarakterlanadi. Bugungi taraqqiyot jarayoni maktab o'quvchilari bilan bog'liq turli yo'llardagi noxush holatlarning oldini olish masalasi dolzarblashib bormoqda. Maktablarda olib borilayotgan tarbiyaviy faoliyatda o'quvchilarning ongiga yo'l harakati xavfsizligi madaniyatini shakllantirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu maqolada maktab ta'limi tizimida yoshlarning yo'l harakati xavfsizligi madaniyati oshirib borish bevosita yo'llarda ular bilan bog'liq baxtsiz hodisalarning kamayishiga xizmat qilishi falsafiy tag'lil etilgan.

Kalit so'zlar: jamiyat, yo'l harakati xavfsizligi madaniyati, maktab, yoshlar, o'quvchi, maktab, jamoatchilik nazorati, ma'naviyat, axloq, dars.

Har bir davlat o'zining taraqqiyotini yosh avlod taibyasi bilan bog'lab rivojlantirib boradi. Bunda maktab ta'limi o'ziga xos zamin vazifasini o'tab, yoshlarning kreativ tafakkur egasi bo'lib yetishishlari, zamonaviy bilimlarni egallashiga xizmat qiladi. Biz yoshlarning barcha fanlardan dastlabki tushunchalarni ta'lim maskanlarida egallashlari uchun yurtimizda maktab ta'limining bepul amalga oshirilishi jarayonlarini qonun doirasida mustahkamlab qo'yganimiz. Bu borada O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 41-moddasida "Har kim bilim olish huquqiga ega. Bepul umumiy ta'lim olish davlat tomonidan kafolatlanadi" [1], deyilgan. Bugun maktablarga farzandlarimizga ta'lim berish jarayonida barcha fanlar

139.	<i>D.N.Ortiqova, R.M.Pirmurodova, Z.Y.Abduraxmanova.</i> Specific features of some tips and strategies of IELTS reading.....	489
140.	<i>M.Sh.Khusanova.</i> Holistic scoring as a grading method.....	493
141.	<i>M.Sh.Khusanova.</i> The importance of different sub – skills that are involved in participating in a group discussion.....	496
142.	<i>Ш.И.Шодиева.</i> Лисоний олам манзарасида “Батан” концепти.....	499
143.	<i>B.F.Mirzamuratov, O.A.Niyozova.</i> Umumiy fizika kursini o‘qitishda talabalarning o‘quv faoliyatini uyg‘unlashtirish.....	503
144.	<i>M.A.Fayzullaeva, M.T.Kholbutaeva.</i> Technology for improving the leader's work with schoolchildren and their parents in improving the quality of education in the conditions of an educational cluster.....	506
145.	<i>A.A.Parmonov, M.Z.Lapasova.</i> Amaliy matematika talabalarini ishlab chiqarish kasbiy faoliyat sohasiga qiziqtirishda axborot-texnik kompetensiyasini shakllantirishning ro‘li.....	510
	6-sho‘ba: Zamonaviy gumanitar ta’limning dolzarb muammolari	
146.	<i>E.M.Mallayeva, Z.A.Abdulkarimov.</i> Insonlarning hayotida sun’iy ma’naviyat g‘oyalarining tasnifi (Xristian dini tasnifi asosida).....	514
147.	<i>A.E.Djurayev.</i> Maktablarda o‘quvchilarga yo‘l harakati xavfsizligi madaniyatini o‘rgatishning falsafiy asoslari.....	517
148.	<i>Г.Б.Хасанова, Ш.Кумаков, Ш.Хамидова.</i> Роль социально - гуманитарных наук в воспитании молодёжи.....	520
149.	<i>Н.А.Халилов.</i> Вопросы изучение истории позднего Палеолита Зарафшанского Оазиса.....	523
150.	<i>А.Х.Валиев.</i> Вопросы женской занятости в Узбекистане в условиях короновирусной пандемии.....	528
151.	<i>B.U.Nasirov, M.Xuseinova.</i> XIX asr oxiri- XX asr boshlarida umumiy ovqatlanish tizimi faoliyati tarixiga nazar.....	533
152.	<i>I.X.Xosilmurodov, M.Sh.Kalandarov.</i> Abu Nasr Farobiyning axloq ilmiga oid qarashlari va uning ijtimoiy hayotdagi ahamiyati.....	537
153.	<i>L.B.Qodirova.</i> Fotosuratlar vizual manba sifatida.....	540
154.	<i>Sh.Sharobiddinov.</i> Ma’naviyat tushunchasiga vorislik nuqtai nazaridan yangicha yondashishning ahamiyati.....	543
155.	<i>Sh.Sharobiddinov.</i> Yoshlar ma’naviyatini shakllantirishda oilaning ahamiyati.....	545
156.	<i>J.O.Saidov.</i> Buyuk ipak yo‘li va Forish.....	548
	Mundarija.....	551